

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Történelem és Filozófia Kar
1.3 Intézet	Magyar Filozófiai Intézet
1.4 Szakterület	Filozófia
1.5 Képzési szint	Magiszteri képzés
1.6 Szak / Képesítés	Kritikai elmélet és multikulturális tanulmányok

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	Értelmezéselméletek						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	Dr. Veress Károly egyetemi tanár						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. Veress Károly egyetemi tanár						
2.4 Tanulmányi év	2	2.5 Félév	3	2.6. Értékelés módja	vizsga	2.7 Tantárgy típusa	szaktárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor	2
3.4 Tantervben szereplő össz-óraszám	56	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	28
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					35
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					22
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portofóliók, referátumok, esszék kidolgozása					35
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					28
Vizsgák					6
Más tevékenységek:					
3.7 Egyéni munka össz-óraszama					126
3.8 A félév össz-óraszama					182
3.9 Kreditszám					7

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> Részvétel az előadások 70%-án. A hallgatók a tárgyhoz tartozó kérdésekkel és hozzászólásokkal kapcsolódhatnak be.
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> A szemináriumokon való részvétel és a szemináriumi dolgozat elkészítése kötelező. A szemináriumi hiányzásokat egyéni pótlási terv alapján lehet pótolni a vizsgaidőszak kezdetéig.

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • C1.1 A kultúra és művészetek filozófiájához, a kulturális jelenségekhez és gyakorlatokhoz kapcsolódó elméletek és módszertani orientációk megismerési területének elmélyítése. • C6.1 Komplex emberközi és kultúráközi problémák megoldására alkalmas megfelelő módszerek és technikák kiválasztása és meghatározása. • C6.2 A kulturális különbségek beazonosítása, értelmezése és érvényrejuttatása szakmai kontextusban és a mindennapi életben; a demokráciára jellemző politikai és kulturális pluralizmus felismerése. • C1.3 A filozófiai hermeneutikai fogalmak és módszerek bemutatása és adekvát felhasználása a kulturális jelenségek és folyamatok kutatásában. • C1.4 A kulturális-művészeti alkotásokra vonatkozó értékítéletek megfogalmazása elmélyített filozófiai ismeretek alapján. • C2.4 A különféle nyelveken való kommunikáció módozatainak, korlátainak, nehézségeinek kritikai és konstruktív értékelése.
Transzverzális kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • CT1 Magas nehézségi fokú problémahelyzetek realista kezelése, elméleti és gyakorlati érvelés a hatékony megoldásuk érdekében. • CT2 Komplex tevékenységek és projektek kivitelezése, részvétel a döntéshozatalban és a felelősségvállalásban multidiszciplináris csoportmunka keretében. • CT3 Saját szakmai fejlődés és tevékenységek biztosítása; a személyi autonómiáérvényesítése újszerű tanulási és tevékenységi helyzetekben.

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> • Az értelmezés hermeneutikai és nem-hermeneutikai értelmezéseméletekben feltárt különféle szabályainak, technikáinak, eljárásainak megismerése és elsajátítása, valamint ezek alkalmazása filozófiai és irodalmi művek, művészeti alkotások értelmezése során.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> • az értelmezés problémakörének vizsgálata a különféle hermeneutikai és nem-hermeneutikai értelmezéseméletekben; • az értelmezési eljárások szerepkörének és jellemzőinek a beazonosítása; a különféle értelmezéskoncepciók közötti hasonlóságok és különbségek megállapítása; • a különféle értelmezési eljárások komparatív alkalmazása a filozófiai, irodalmi, művészi szövegek/művek/tapasztalatok esetében.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Szó és írás; szóbeliség és írásbeliség (Ong)	előadás, problematizálás, vita	
Nyom – jel – írás – emlékezet (Derrida)	előadás, problematizálás, vita	
Lét – szöveg – tapasztalat – történet	előadás, problematizálás, vita	
Mi az értelmezés, avagy: mi történik, amikor értelmezünk? „Inter” és értelem-kéződés	előadás, problematizálás, vita	
Értelmezés – igazság – személyesség (Pareyson)	előadás, problematizálás, vita	
A nem-hermeneutikai értelmezéskoncepciók jellemzői	előadás, problematizálás, vita	
Szociológiai és antropológiai értelmezéskoncepciók (Schütz, Geertz)	előadás, problematizálás, vita	
Az írásos kultúra; értelmezés és kanonizáció (Assmann)	előadás, problematizálás, vita	
Hermeneutikai értelmezéskoncepciók I. (Gadamer)	előadás, problematizálás, vita	
Hermeneutikai értelmezéskoncepciók II. (Ricoeur, Betti)	előadás, problematizálás, vita	
Az interpretációk konfliktusa (Ricoeur)	előadás, problematizálás, vita	
Az értelmezés szubjektuma – az értelmiség(i)	előadás, problematizálás, vita	
Az értelmezés határai és lehetőségei (Eco, Iser)	előadás, problematizálás, vita	
Ellenérvek az értelmezéssel szemben (Sontag)	előadás, problematizálás, vita	

Könyvészet

x x x *A kultúra narratívái*. Narratívák 3. (Szerk. Thomka Beáta). Kijárat Kiadó, Bp., 1999.: CURRIE, Mark: Elbeszélés, politika, történelem. 19–38; RÜSEN, Jörn: A történelem retorikája. 39–50; ASSMANN, Jan: *A kulturális emlékezet*. Atlantisz Könyvkiadó, Bp., 1999. 87–128.
 BETTI, E: *A hermeneutika mint a szellemtudományok általános módszertana*. In: *Olasz filozófiai hermeneutika*. Athenaeum, 1992. I/2. 3–52.
 DERRIDA, Jacques: *Grammatológia*. (Ford. Molnár Miklós.) In: *Életünk – Magyar Műhely*, 1991. 21–51; 53–112.
 FOUCAULT, Michel: *Nyelv a végtelenhez*. Latin Betűk, Debrecen, 2000. 61–70; 119–146; 169–200; 241–250; 345–370.
 GADAMER, Hans-Georg: *Igazság és módszer. Egy filozófiai hermeneutika vázlat*. Gondolat, Bp., 1984; Osiris, Bp., 2003. 191–264, 269–284; 299–623, 425–448.
 HABERMAS, Jürgen: *Az értelemmegértés problémája az empirikus-analitikus cselekvéstudományokban; A szociológia mint a jelen elmélete*. In Jürgen Habermas: *A társadalomtudományok logikája*. Atlantisz, Budapest, 1994. 133–242; 242–276.
 GADAMER, Hans-Georg: *A nyelvek sokfélesége és a világ megértése*. In: *Mi az esztétika?* Athenaeum. 1991. I. köt. 1. füzet. 3–14.
 HIRSCH, E. D.: Gadamer értelmezélmélete; A szerző védelmében. In: *A hermeneutika elmélete*. Második rész. (Szerk. Fabiny Tibor). Ikonológia és Műértelmezés 3. Szeged, 1987. 385–403; 407–428.
 KULCSÁR-SZABÓ Zoltán: *Az interpretáció fogalma „nem hermeneutikai” diskurzusokban*. In Kulcsár-Szabó Zoltán: *Hermeneutikai szakadékok*. Csokonai Kiadó, Debrecen, 2005. 7–83.
 ONG, Walter J.: *Szóbeliség és írásbeliség. A szó technológizálása*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2010.
 ORBÁN Jolán: *Derrida írás-fordulata*. Jelenkor Kiadó, Pécs, 1994. 127–264.
 RICOEUR, Paul: *Válogatott irodalomelméleti tanulmányok*. Osiris, Bp., 1999. 9–72.
 RICOEUR, Paul: *Magyarázat és megértés*. In: *A történelem poétikája*. Narratívák 4. (Szerk. Thomka Beáta). Kijárat Kiadó, Bp. 2000. 185–201.
 VERESS Károly: *Közelítések az értelmező vizsgálódáshoz; A megértés folyamata*. In Veress Károly: *A megértés csodájáról. Hermeneutikai vizsgálódások II*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2006. 191–245; 246–251.
 VERESS Károly: *Bevezetés a hermeneutikába*. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság–Kolozsvár, 2007; 2010. IX, X, XI. fejezet
Könyvészet a hermeneutikai ismeretek elsajátításához azok számára, akik nem végeztek hermeneutikai előtanulmányokat:
 FEHÉR M. István: *Hermeneutikai tanulmányok I*. L'Harmattan, Bp., 2001.
 GADAMER, Hans-Georg: *Igazság és módszer. Egy filozófiai hermeneutika vázlat*. Gondolat, Bp., 1984. 191–268; 269–339.
 GRONDIN, Jean: *Bevezetés a filozófiai hermeneutikába*. Osiris, Bp., 2002.
 VERESS Károly: *Bevezetés a hermeneutikába*. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság–Kolozsvár, 2007; 2010.

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
A szemináriumi tevékenység megbeszélése (könyvészet, szakdolgozat, követelmények, értékelés)	beszélgetés	
Elméleti megfontolások a szóbeliség és írásbeliség viszonyához. Szemináriumi beszélgetés – W.J. Ong: <i>Szóbeliség és írásbeliség</i> . 136–154.	referátum, problematizálás, vita	hallgatók: - 1 oldal kivonat - 3 kérdés - lehetséges válaszok
A nyom fogalma, kapcsolata az írással és az emlékezettel. Szemináriumi beszélgetés – J. Derrida: <i>Grammatológia</i> . Második fejezet: <i>Nyelvészet és grammatológia</i> . 53–112.	referátum, problematizálás, vita	hallgatók: - 1 oldal kivonat - 2 kérdés - lehetséges válaszok
Az értelmezés „mint”-struktúrája; kapcsolata a léttel és a kijelentéssel. Szemináriumi beszélgetés – M. Heidegger: <i>Lét és idő</i> . 281–314.	referátum, problematizálás, vita	hallgatók: - 1 oldal kivonat - 3 kérdés - lehetséges válaszok
Az értelmezés kapcsolata az igazsággal és a személyességgel. Szemináriumi beszélgetés – L. Pareyson: <i>Az interpretáció eredendő volta</i> . 116–149.	referátum, problematizálás, vita	hallgatók: - 1 oldal kivonat - 3 kérdés - lehetséges válaszok
Cselekvésértelmezések – kultúraértelmezések	referátum,	hallgatók: - 1-1 oldal kivonat

Szemináriumi beszélgetés – A. Schütz: <i>A cselekvések köznapis és tudományos értelmezése</i> . 178–228; Cl. Geertz: <i>Sűrű leírás; „A bennszülöttek szemszögéből”</i> . 194–226; 227–245.	problematizálás, vita	- 5 kérdés - lehetséges válaszok
Értelmezés – ismétlés – rögzülés – kánon; hagyomány és kommentár Szemináriumi beszélgetés – Assmann, Jan: <i>Írásos kultúra</i> . 87–102.; Komoróczy Géza: <i>A kommentár mint szellemi magatartás</i> . 342–357.	referátum, problematizálás, vita	hallgatók: - 1-1 oldal kivonat - 3 kérdés - lehetséges válaszok
A szöveg mint hermeneutikai fogalom Szemináriumi beszélgetés – Hans-Georg Gadamer: <i>Szöveg és interpretáció</i> . 17–41.	referátum, problematizálás, vita	hallgatók: - 1 oldal kivonat - 2 kérdés - lehetséges válaszok
Magyarázat és értelmezés; az interpretációk konfliktusa Szemináriumi beszélgetés – Ricoeur, Paul: <i>Mi a szöveg?</i> 9–33; Ricoeur, Paul: <i>Az interpretációk konfliktusa</i> 199–216.	referátum, problematizálás, vita	hallgatók: - 1-1 oldal kivonat - 2 kérdés - lehetséges válaszok
Az értelmezés etikája Szemináriumi beszélgetés – Frank, Manfred: <i>Mit jelent „egy szöveget megérteni”?</i> 63–86.	referátum, problematizálás, vita	hallgatók: - 1 oldal kivonat - 2 kérdés - lehetséges válaszok
Az értelmezés határai. Szemináriumi beszélgetés – Eco, Umberto: <i>A metaforák értelmezéséről; Charles Sanders Peirce: a mesterséges interpretáció modelljei</i> . 221–251; 471–503.	referátum, problematizálás, vita	hallgatók: - 1 oldal kivonat - 2 kérdés - lehetséges válaszok
Az értelmezés nyitottsága Szemináriumi beszélgetés – Iser, Wolfgang: <i>Az értelmezés piactere; Az értelmezés mint fordítás; Az értelmezés konfigurációi</i> . 15–18; 19–26; 148–160.	referátum, problematizálás, vita	hallgatók: - 1 oldal kivonat - 2 kérdés - lehetséges válaszok
Ellenvetések az értelmezéssel szemben Szemináriumi beszélgetés – Sontag, Susan: <i>Az értelmezés ellen</i> . 416–423.	referátum, problematizálás, vita	hallgatók: - 1 oldal kivonat - 2 kérdés - lehetséges válaszok
Szemináriumi tevékenység kiértékelése	Írásbeli és szóbeli ellenőrzés a megbeszéltek szövegekből	

Könyvészet

ASSMANN, Jan: *Írásos kultúra*. (Ford. Hidas Zoltán.) In Jan Assmann: *A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban*. Atlantisz Könyvkiadó, Bp., 1999. 87–102.

DERRIDA, Jacques: *Grammatológia*. (Ford. Molnár Miklós.) Második fejezet: *Nyelvészet és grammatológia*. In: *Életünk – Magyar Műhely*, 1991. 53–112.

ECO, Umberto: *A metaforák értelmezéséről; Charles Sanders Peirce: a mesterséges interpretáció modelljei*. In: *Az értelmezés határai*. (Ford. Nádor Zsófia.) Európa Könyvkiadó, Budapest, 2013. 221–251; 471–503.

FRANK, Manfred: *Mit jelent „egy szöveget megérteni”?* (Ford. Hegyessy Mária.) In: *Az esztétika vége – vagy se vége, se hossza? A modern esztétikai gondolkodás paradigmái*. (Vál. Bacsó Béla.) Ikon Kiadó, Budapest, 1995. 63–86.

GADAMER, Hans-Georg: *Szöveg és interpretáció*. In Bacsó Béla (szerk.): *Szöveg és interpretáció*. Cserépfalvi, [1991]. 17–41.

GEERTZ, Clifford: *Sűrű leírás. „A bennszülöttek szemszögéből”: az antropológiai megértés természetéről*. In *Az értelmezés hatalma*. Osiris, Bp., 2001. 194–226. 227–245.

HEIDEGGER, Martin: *Lét és idő*. (Ford. Vajda Mihály et al.) Gondolat Kiadó, Budapest, 1989. 281–314.

ISER, Wolfgang: *Az értelmezés piactere; Az értelmezés mint fordítás; Az értelmezés konfigurációi*. In: *Az értelmezés világa*. (Ford. Lajosi Krisztina.) Gondolat Kiadó, Budapest, 2004. 15–18; 19–26; 148–160.

KOMORÓCZY Géza: *A kommentár mint szellemi magatartás*. In *Bezárkózás a nemzeti hagyományba*. Századvég Kiadó, Bp., 1992. 342–357.

PAREYSON, Luigi: *Az interpretáció eredendő volta*. (Ford. Kaposi Márton.) In: Athenaeum. Olasz filozófiai hermeneutika. I. kötet, 1992. 2. füzet. 116–149.

RICOEUR, Paul: *Az interpretációk konfliktusa*. In: A hermeneutika elmélete. Első rész. (Szerk. Fabiny Tibor). Ikonológia és műértelmezés 3. Szeged, 1987. 199–216.
 RICOEUR, Paul: *Mi a szöveg?* (Ford. Jeney Éva.) In: *Válogatott irodalomelméleti tanulmányok*. Osiris Kiadó, Budapest, 1999. 9–33.
 SCHÜTZ, Alfred: *A cselekvések köznapis és tudományos értelmezése*. In *A fenomenológia a társadalomtudományban*. Gondolat, Bp., 1984. 178–228.
 SONTAG, Susan: *Az értelmezés ellen*. (Ford. Rakovszky Zsuzsa.) In: *Literatura*, 1996. 3. szám. 416–423.

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

- Értelmezési képességek és értelmező eljárások alkalmazása szövegek, kulturális jelenségek és tapasztalatok esetében; kultúrafordítási képességek birtoklása inter- és multikulturális téren; a kulturális partnerek közötti megértés és együttműködés feltételeinek kialakítására irányuló készségek (esettanulmányok; félreértések, értelmezési és megértési diszfunkcionalitások beazonosításában és kiküszöbölésében való jártasság; komplex kulturális és kultúraközi jelenségek és folyamatok esetében felmerülő problémák kezelése/megoldása helyes értelmezési eljárások segítségével; hermeneutikai terápia; kultúrafordítás).

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Az előadott ismeretanyag elsajátítása, megfelelő alkalmazása és használata; az előadottak tartalmával kapcsolatos kérdések megfogalmazása.	Folyamatos ellenőrzés; Félév végi írásbeli vizsga.	40%
	A hermeneutikai és a nem-hermeneutikai értelmezési eljárások, ezek tudatosítását hordozó nézőpontok, beállítódások, fogalomkészletek, nyelvezet kellő elsajátítása és alkalmazása.	Folyamatos ellenőrzés; Félév végi írásbeli vizsga.	20%
10.5 Szeminárium / Labor	A tanulmányozott szövegek tartalmi ismerete.	Referátumok értékelése, az elsajátított ismeretek tesztelése.	10%
	Az önálló munka és egyéni kutatás eredményeinek bemutatása szakdolgozat formájában.	A szakdolgozat kiértékelése.	30%
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
<ul style="list-style-type: none"> • Az előadásokon 70%-os, a szemináriumokon 100%-os részvétel. • Szemináriumi kivonatok elkészítése; a hermeneutikai és a nem-hermeneutikai értelmezéskoncepciók jellemzőit összegző szakdolgozat elkészítése és bemutatása. • A szemináriumi szövegek és a bemutatott szakdolgozatok megbeszélésében való aktív részvétel. 			

Kitöltés dátuma

2020. március 28.

Előadás felelőse

Veress Károly

Szeminárium felelőse

Veress Károly

Az intézeti jóváhagyás dátuma

2020. március 30.

Intézetigazgató

Demeter Márton Attila